

CI

Zdeněk Burian:
Jeskynní malíř,
(ilustrace ke knize Lovci mamutů)

Michelangelo:
Kresba,
1502

1

LIDÉ A JEJICH MÍRY

Dovedeš nakreslit lidskou postavu?

Je to těžké, vid'.

Nevadí, také slavní umělci renesance, Michelangelo a Leonardo - si s kresbou figury dělali starosti. Když se podíváš na jejich kresby, poznáš, co chtěli především prozkoumat?

- Hledej odpověď na otázky:

Kde je polovina výšky normálně vzrostlého člověka?

Jakou část z celkové výšky člověka zaujímá hlava?

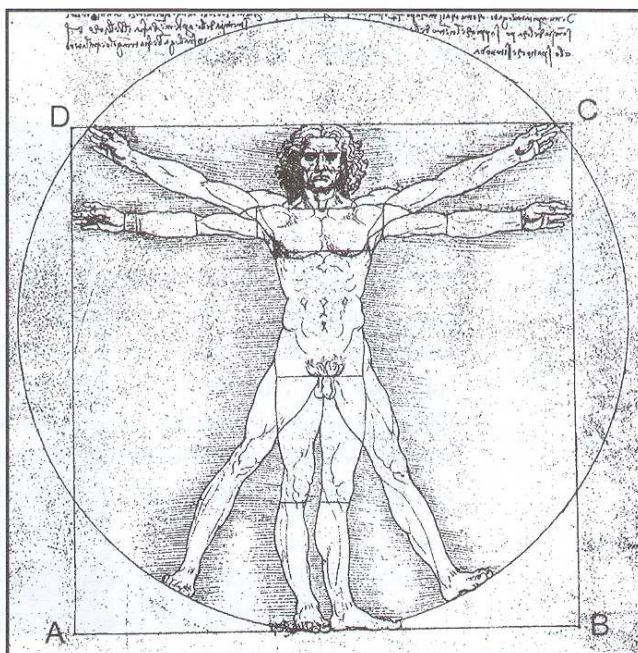
Jak dlouhé máme ruce a kam nám sahají, když stojíme vzpřímeni?

Najdi ve slovníku význam slov „proporce“ a „kánon“.

- Nakresli proporční kánon podle Leonarda. Konstrukci vytvoř zcela volně, od ruky, a při tom se nech vést připojeným obrázkem. Můžeš však vzít na pomoc rýsovací potřeby a postupovat takto: Narýsuj kružnici tak velkou, jak ti to dovolá papír, na němž pracuješ, a do ní zakresli svislý průměr. V jeho nejnižším bodě sestroj tečnu. (Kružnice teď „leží“ na vodorovné přímce.) Na této přímce (tečně) zvol body AB. Úsečka AB musí být kratší než průměr kružnice - její délku odhadni podle Leonardova obrázku. Nad úsečkou sestroj čtverec. Zkontroluj, má-li vrcholy CD vně kružnice, ale jen nedaleko od ní. Teprve potom vkresluj figuru. Kam umístíš pupek? Jakou výšku má hlava od temene po bradu?

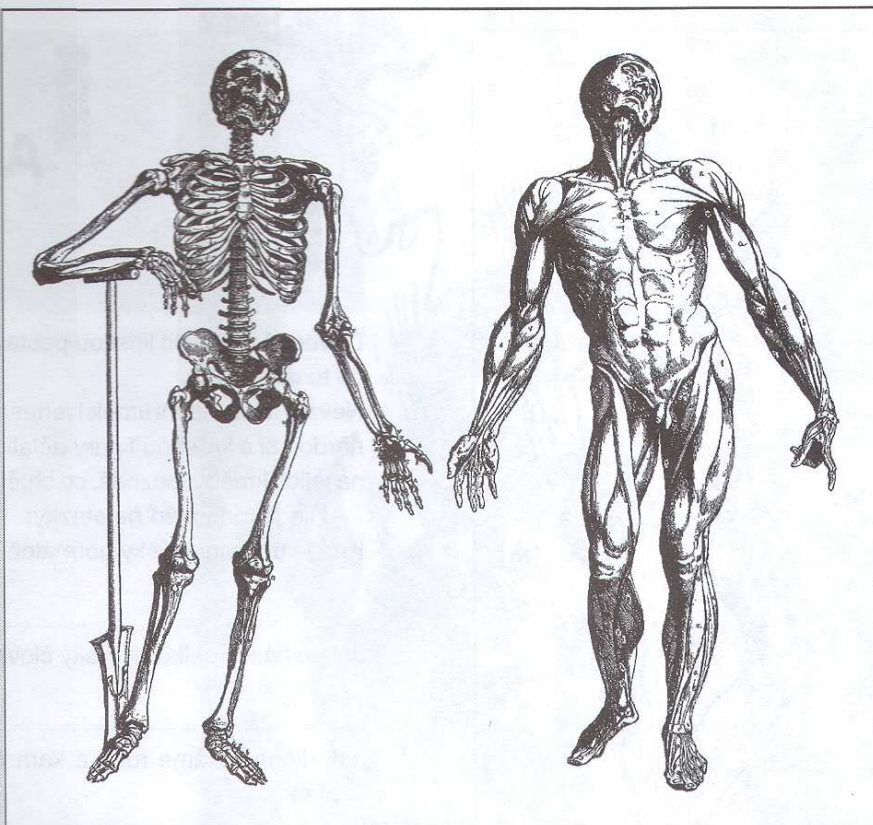
Hlavu nikdy nekresli bez krku!

Leonardo da Vinci: Kánon lidské postavy, 1510

Andreas Vesalius:
Anatomické studie,
16. stol.

2

KAŽDÝ KOSTLIVEC NEMUSÍ BÝT STRAŠIDLO

Kostra tvoří základ našich tělesných proporcí. Na ní je upnuto svalstvo.

- Podle obrázku nahmatej sám na sobě některé kosti a klouby. Prosviť si třeba i dlaň a prsty baterkou.
- Zkus zjednodušeně nakreslit kostru, například jako postavu smrtky, která připomíná lidem pomíjivost života. Připrav si černou čtvrtku (bílý papír můžeš tuší načernit). Bílou, případně žlutou krycí barvou rozvrhni hlavní rozměry: nejprve nakresli svislou páteř a na ní najdi střed těla. Které části těla (lebka, hrudní koš, pánev, ruce, nohy rozdělené kolena) budou v horní a které v dolní polovině figury? Jak široká nakreslíš ramena? Jak velká bude pánev?

3

BAREVNÝ ČLOVĚK

- Po černobílé kostlivci nyní namaluj barevného člověka. Polož se na velký papír a sám sebe tužkou obtáhni. Pro volbu barev si vyber některé z těchto témat, můžeš však vymyslet i jiné: africký domorodec v pestrém oblečení se slavnostní čelenkou z barevného listí nebo peří, základní lidské rasy - bílá, černá, žlutá.
- Občas o někom řekneme, že: „zrudnul vztekem“, „zčervenal hanbou“, „byl závistí celý zelený“. Vzpomeneš si ještě na jiná podobná rčení? Namaluj tedy barevného člověka tak, abys vyjádřil jeho povahu nebo okamžitou náladu.

LIDSKÉ SRDCE

Každý ví, jak kreslíme symbol srdce: oblouk zleva, stejný oblouk zprava. Symbol srdce označuje lásku, sympatii. Z lékařského hlediska však srdce vypadá jinak. Jeho uspořádání (anatomii) poznáváme v anatomických atlasech. Pokus se odpovědět na otázku, co je „vědecká kresba“.

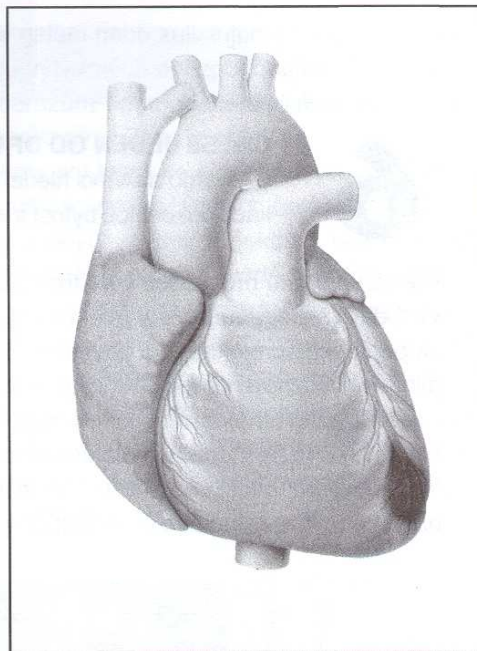
V anatomickém atlase si všimni, jak dokonale jsou vědecké ilustrace provedeny. Čím se vyznačují především a co zobrazují?

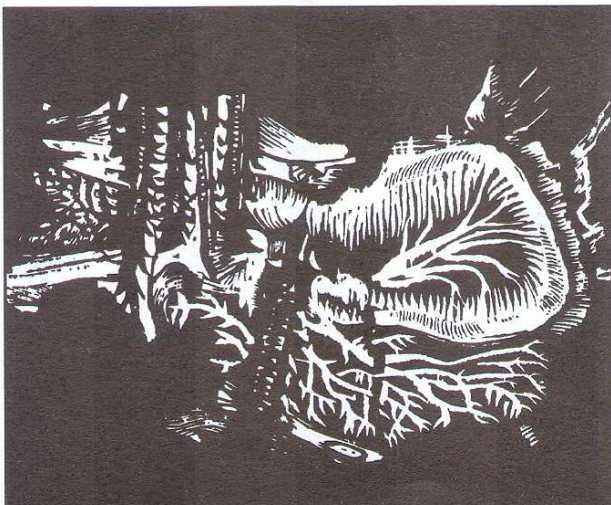
- Pokus se sám vytvořit vědeckou kresbu: námětem může být třeba právě lidské srdce a předlohou kterákoliv kniha o lidském těle.
- Nakonec můžeš srdce i vystříhnout. Společně pak vytvořte nástěnku, která by nás vybízela k péči o zdraví. Vyjádři to také vhodným heslem a připiš je.

4

5

Jiří Hadlač:
Anatomie tkáně, (výřez), dřevoryt, 1966

MOZEK

- NEJDOKONALEJŠÍ POČÍTAČ

Podivuhodně složitý může být i anatomický obraz lidského mozku.

- Podle předlohy (učitel biologie má jistě vhodnou obrazovou ukázkou nebo plastický model) zkus nakreslit anatomii mozku. Můžeš zachytit i mikroskopický obraz mozkové tkáně nebo zvětšený detail mozkových buněk.
- Anatomické obrazy mají svoji vlastní výtvarnou krásu. Někteří umělci se zvláště obdivují starým černobílým anatomickým atlasům, kde jsou ilustrace provedeny jemnou rytinou (dřevorytem) a okouzlují nás rytmem čar a drobných ploch a tvarů... Zkus kousek zvětšené tkáně vyřýt do linolea a vytisknout jako grafický list - linoryt.

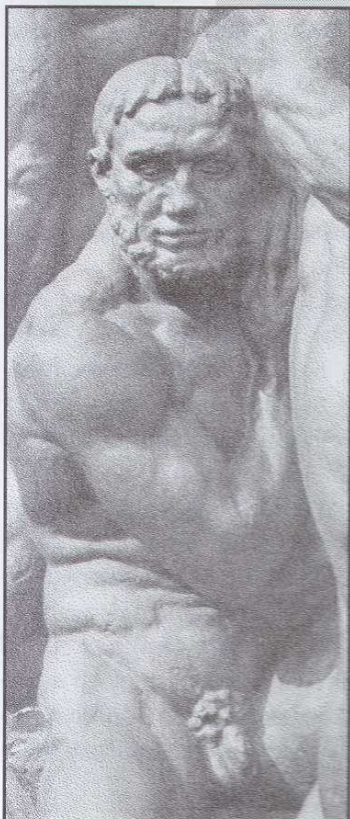
6

ČÍM SE JEDEN OD DRUHÉHO LIŠÍME

Leonardo da Vinci hledal podobu ideálního člověka, který představuje po všech stránkách dokonalou bytost s vyváženými proporcemi. Ve skutečnosti však jsme každý jiný.

- Můžeš se o tom přesvědčit i ve třídě: na velký, třeba z dílů slepený papír (nebo přímo na stěnu ve třídě?) nakreslete siluety postav. Jak? Zatemněte alespoň trochu okna a promítněte své stíny za pomoci diaprojektoru na zavěšený papír či na zeď. K tomu úkolu vyberte figury nápadně rozdílné: největšího a nejmenšího spolužáka, někoho, kdo je hubený a kdo je jeho opakem. Požádejte i paní učitelku a některého učitele, aby vám také „dali“ svůj stín. Přizvěte i malého prvňáčka atd. Obrysy, které se mohou navzájem prostupovat (překrývat), obtáhněte fixem nebo štětcem.
- Za pomoci anatomického atlasu, kulturistického časopisu nebo třeba ilustrace Z. Buriana nakresli pravěkého lovce, Indiána či soudobého atleta. Do obrysu těla vyznač základní svalstvo.

Jan Štursa:
Detail sousoší Práce,
bronz, 1913

Když navštívíme galerii nebo zalistujeme v knihách o umění, najdeme řadu výtvarných děl zpodobujících nahé lidské tělo. Takovým obrazům nebo sochám říkáme **akty**. (Je to slovo s několika významy. Zkus je objevit!)

Kdysi - před dvěma sty lety - se aktem nazývaly pohybové studie, které kreslili žáci na uměleckých školách. Protože se pohyby (latinsky „pohyb“ = „actus“ [aktus]) těla studovaly na nahých modelech, byla později každá neoblečená figura označována za akt, i když třeba klidně ležela nebo stála.

Nahé tělo bylo ovšem v umění zobrazováno od nepaměti: vzpomeň na pravěkou Věstonickou venuši, na řecké Afrodity Mělskou nebo Knidskou, na Botticelliho obraz Zrození Venuše (str. 60), na biblického Adama a Evu, či na obrazy a sochy z 20. století (Štursova sousoší z Hlávkova mostu v Praze).

Václav Špála: Eva, olej, 1923

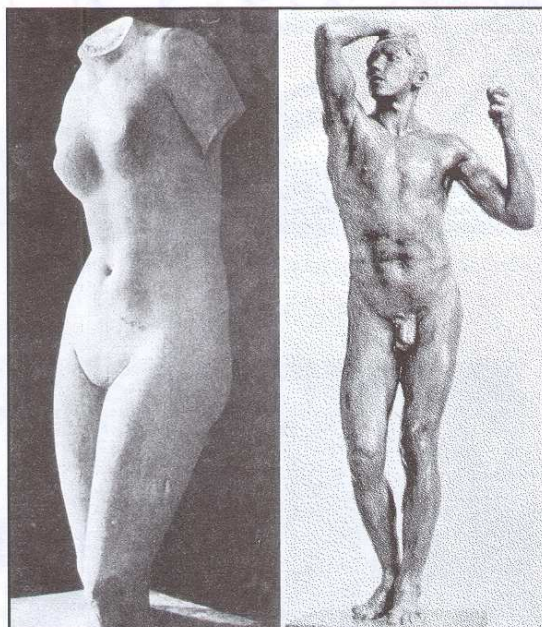
vpravo:

Venuše Knidská, mramor, před r. 350 př. n. l.

Auguste Rodin: Kovový věk, bronz, 1877

dole:

Michelangelo: Vyhánění z ráje, strop Sixtinské kaple, 1508 - 12

Proč se umělci tak často zabývali akty? Chtěli oslavit krásu lidského těla, jehož tvary právě v aktech nejlépe vyniknou. Mnohem zajímavější jsou přece štíhlé nohy nebo svalnaté paže než jejich zobrazení v kalhotách či dlouhých rukávech.

Někdy může být akt jen vyjádřením běžné skutečnosti: antičtí atleti závodili a zápasili nazí, nazí mohou být horníci v horké sloji nebo lidé v koupelně.

Mnoho aktů v umění jsou alegorie: bohyně krásy Venuše, Héraklés jako symbol Síly, statný muž ztělesňuje Práci, žena s náručí plodů představuje Úrodu...

